EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöier

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, eisseksik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 73
Tellimisportsjiro nr. 28650

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 155:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 56:—
Kuu ..... kr. 15:—

Kuulutusehind 75 öörl mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kuriren Tryckeri AB Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Neljapäeval, 26. novembril 1970
Upplaga C
Nr. 274 (3558)

Hingesugulased Stalin-Hitler Kreml kokkuleppele algatajaks

Stalini ja Hitleri välispoliitilised sammud on kõige otsustavamal viisil mõjutanud kõigi praegu elavate inimeste saatust. Seepärast peavad nad ka meie ennuärgnilist huvi. Kaugeltki mitte kõik see, mida seni on Stalini välispoliitika kohta kirjutatud ei ühtu meie endi arusaamisega. Sellega klapib aga päris hästi Rootsi diplomandi Sven Allardi hiljuti ilmunud "Stalin och Hitler, en studie i sovjetrysk utrikespolitik 1939-41" (Norstedt). Peale üldisemalt tuntu leidub ses uurimuses palju tundist ning seda isegi päris põhilistes tesides. Viimaste hulgas osutub olulisemaks ja ühtlasi tingitud mingist äkilisest üksiksõnast, vaid oli hoopis Stalini mitmeaastase püüva taotluse tulemus.

Mikspärast tantles Stalin liitu Saksamaaga, seda põhjendab Allard teesiga, et vastupidi laialt levinenud arvamisele, ei ajanud Stalin mitte riigipolitikat, vaid et tema eesmärgiks oli ikkagi maailmarevolutsioon. Olles selle sihi saavutamisel alul oma lootused pannud majanduskriisi puhkemisele kapitalistlikes maades, hakkas ta seejärel kui selgus, et isegi väga sõjav kriis mingit "revolutsioonilist situatsioonit" ei loonud, sõda ootama. Kapitalistlike maade omavahelise võitlus pidi neid sedavõrd nõrgestama, et võimalikult kaua sellest eemaljäävad N. Liidul osutuks võimalikuks Punaarmee abil soovitud tulemusele jõuda.

Selle kontseptsiooni järgi saavad arusaadavaks mitmed Stalini eelsõjaaegsed sammud. Ajal mil oli juba liiteti selge, et kommunistide kõige hädahõlikumaks vastaseks Saksamaal on natsionaalsotsialistid, sundis ta tolleaja vahemaailma suurimat kompartei jätkuvalt sotsiaaldemokraate pidama oma vastaseiks nr 1. Selle sammu tagapõhjaks oli Stalini veendumus, nagi Versailles" rahulepingut ei hakka kummutama — nad sel viisil kuna sotsiaaldemokraadid kusil takistavad sõja puhkemist.

Enne natsionaalsotsialistide võimu Hitler kaunis pikama ei jäa, vaid et letulekut oli Stalin arvamisel, et sõjaväeringkonnad ta varsti kukutavad. Selleks arvamisele tegi järsu lõpu 1934.a. 30. juuni massimõrv, mil Hitler kõrvaldas nii SA ülema Röhmi kui ka sõjaväes mõjuka kindral Schleicheri. See sündmus selgitas Stalinile, et ta on leidnud mehe oma meele järgi, ja et see Saksamaal jääb peale. Ei ole koguni võimatu, et ta Hitelrist hakkas eeskuju võtma kuna ainult viis kuud hiljem mõrvati Kirov, millele järgneski kohtuprotsessid juhtivate parteikaaslaste kõrvaldamiseks.

Saksamaaga kokkuleppimise võimalust oli Stalin aga hakanud otsima juba varem, kartes, et Hitler Jaapaniga kokku lepib ja et N.Liit sel viisil pihtide vahele võetakse. Juba kominteri 7. kongressil 1935. aasta jaanuarie, oli ta teinud varjatud pakkumise kokkuleppimiseks eeldes, et N. Liit on nõlud nagu ennegi Versailles" rahulepingu vastane ja et fashistlik riigikord ei takista N. Liiduga head vahekorras olemist, nii nagu seda näitab vahekord Itaaliaga. Kui see pakkumine tagasijärgi ei andnud tegi Stalin 1934. aasta märtsis taktilise käigu, mis pidi selgitama Saksamaa kavatsuisi.See selsnes ettepanekus koos Saksamaaga garanteerida Balti riikide iseseisvust. Kuna see ettepanek tagasi lükati tegi Stalin sellest järelduse, et Hitler kavatseb N. Liitu ründata.

Kuigi Stalin seega uskus, et Hitleril oli kavatsus N. Liidule kallale tungida teadis ta ühtlasi, et Saksamaal oli vaja hoiduda kahe trondi sõjast. Seepärast otsustas ta sõlmida liidulepingu Prantsusmaaga, kes nõusugune ettepanekgu oli esinenud juba 1933.a. See liit osutus N. Liidule väga kasulikuks. Saksa rünnaku puhul kindlustas see talle Prantsuse toetuse kuna juhul kui Saksamaa oleks kaks Prantsusmaad rünnanud poleks N. Liidul olnud vaja sõdima kahata.

Talle oli teada, et ei Poola ega Rumeenia Punaarmeele läbimarsiks luba ei anna. Pealegi oli alati võimalik, et selline leping Hitleri nõuverd ära vihastab, et ta kõige peait Prantsusmaale kallale läheb. Tõise piiri puudumisest Saksamaaga oli N. Liidul palju kasu ka Müncheni kriisi ajal. See lubas talle käenõlke alistaga tagant kasitada Hitleri nõudmistele otsustavalt vastu astumiseks ilma, et tal endal oleks olnud vähemalki kavatsust tshekhidele appi minna, nii nagu Allard seda veenvalt tõestab.

Müncheni kokkulepe ajas Stalinile stiski tõsise hirmu peale. Selle tulemuseks oli 10. märtsil 1939 peetud kõne, kus Saksamaale tehti selge inviit kokkuleppimiseks. Nagu hiljem on selgunud ei olnud seda kõ-

Järg. lhk. 2.

Stalini uus välisminister Molotov tuleb Hitleri juurde a. 1939 koostööd looma.

Türgi ei anna välja leedulasi

ANKARA (EPL) — Türgi on otsustanud mitte N. Liidule välja anda neid kahte leedulast, kes 15.oktoobril nõukogude lennukit kaaperdades pääseid Türgisse Mustamere äärsesse linna Trabzon. Tegemist oli Leedust pärineva isa ja poega, kes on juudi rahvusest ja kellele Kreml oli keeldunud andmast väljasõiduluba Iisraeli. Lennukis tekkinud võitluses sai surma nõukogude lennuki venelannast stjuuardess.

Otsuse väljaandmisest keeldumiseks tegi Türgi kohus, kes leidis, et lennuki kaasperdamine oli poliitiline tegu ja leedu kodanikke Pranas Stasio Brazinskast (46 a. vana) ja tema poega Algedast (15 a. vana) tuleb võtta kui poliitilisi põgenikke.

N. Liit oli Türgi võimudele teatanud, et tegemist on "tavaliste roimaritega" ja esitas pika nimestiku nende võidetud roimadest raudkardina taga. Nõukogude poolel on käinud äge kampaania, milles on nõutud kaasperdajate väljaandmist.

Kohtuotsused põgenikkudele

60.000 tshehhi, kes põgenesid Vene invasiooni saabudes 1968. a., on nüüd Tshehhis tagaselja süüdi mõistetud. Otsused on saadetud. Otsused on saadetud posti teel üle raudereistide põgenikele teistes saades kätte.

Otsused on üldiselt pehmed, kõikudes 6-18-kuuliste vangistuste vahel. Põhjus, miks tshehhide üle oli tarvis kohut pidada, seisneb selles, et võimud tahtsid konfiskeerida põgenike kortereid ja varandusi. Kui nüüd mõni põgenik tagasi tuleb, ei saa ta enam oma varandusi tagasi nõuda.

● **Western Electric juures teenivad Amis Mangulson osis hiljuti suurema maa-ala Kanadasse Prince Edwards Islandile otse ookeani rannas. Kavas on sellele maa-alale motelli, restorani ja turismikeskuse ehitamine. Kohalik omavalitsus toetab USA-reetlase plaane.**

Stockholmi Jakobi kirikus laulatati Rein Tarkpea ja Ingrid Must, mõlemad aktiivsed eesti noortetegelased. (EPL-foto Tippo).

Murnikov agitaatori ametis Eestis

TORONTO (VE) — Mihhail Murnikov, endine Ottawa N. Liidu saatkonna konsulaarosakonna juhataja, kelle tegevus siinses eestlaskonnas kutsus teatavasti esile ka kanada ajakirjanduses laineid lõõnud skandaali, töötab nüüd Tallinnas Eestimaa Kommunistliku Partei keskkomitees juhtivil kohal.

See ilmneb ühest sõnumist "Rahva Häále" esiküljel ühenduses Novra kommunistide grupi külastusreisiga Tallinna 4. ja 5. novembril. Külalised olid viibinud vastuvõtul EKP Keskkomitee sekretäri L. Lentsmanni juures, mille kohta kirjutatakse muuhulgas: "Sõbralikust jutusjamisest võtsid osa EKP Keskkomitee sekretäär F. Usjanov, EKP Keskkomitee propaganda- ja agitatsioonisaakonna juhataja asetäitja M. Murnikov ja Eesti NSV rahanduseministri esimene asetäitja A. Koppel.

Murnikov on seega edutatud parteiliini kohaselt tähtsamale võimupositsioonile kui Eero Toomaru, kes saatsid tagasi N. Liidu Londoni saatkonna personalis tähtis samasuguseid ülesandeid. Inglismaa eestlaskonna osas kui Murnikov siinsele eestlaste hulgas. Toomaru on "välisministri asetäitja" ja seega ilmselt palju väiksema tegeliku võimuga kui EKP Keskkomitee liikmed. Ottawas on nüüd Murnikovi asemel U. Veberi nimeline mees. Veberi nimeline mees oli varem Stockholmi vene saatkonnas.

● **Floridas Pompano Beachis sündis Malle (n-na Ant) ja Brendan Brattile poeg.**

Hiina uus välispoliitika Püüdleb suurvõimu-staatust

(VE) — Puna-Hiina on muutunud viimaste kuude jooksul välispoliitiliselt erakordselt aktiiviseks ning on hakanud kontakte otsima teiste riikide ja rahvastega. Alles 2 aastat tagasi kui Hiina oli kultuuriline revolutsioonil kõrgeles, katkesid Pekingil kõiik suhted välismaailmaga ning hiina rahvas elas nagu teisel planeedil. Nüüd mõne kuu jooksul on Hiina saanud poliitilise tunnustuse Kanadalt ja Itaalialt ning nendele järgnevad tõenäoliselt Austria, Belgia, Tshili ja Peruu. Lisaks nendele tunnustustele on akuutselt päevakorrale kerkinud Puna-Hiina vastuvõimise küsimus Liitunud Rahvaste Organisatsioonil ja kui Hiina küsimus maailmaorganisatsioonis uuesti järjekorrselt arutusele tuleb, siis saab Pekingi rezhiim suurema poolehoiu osalseks kui kunagi varem viimase kahekümne aasta jooksul.

Vaatamata sellele aktiivsusele ei ole Hiina välispoliitika pühilselt palju muutunud võrreldes kultuurilisele revolutsioonile eelnenud päevade poliitikaga. Siin ei saa siiski mööda minna ühest suurest erandist, nimelt kui varemalt aastatel hiinlased pidasid oma suuremaks vastaseks Ühendriike ja kartsid ameerikleste kõrvale teise peamise vaenlasena kerkinud venelased, kes mõned aastad tagasi olid veel Puna-Hiina suured sõbrad.

See kahe suurvaenlase teoeria kajastub ka Hiina välispoliitikas, kuna Peking on hakanud otsima nii kommunistlikkudes riikides kui ka mujal uusi sõpru, et vähendada oma kahe peavaenlase mõjuvõimu.

Raudeesriidetagustes riikides on Peking hakanud osavalt kultiveerima selliseid N. Liidu mõjuorbiidist väljakippuvaid riike nagu Jugoslaavia ja Rumeenia ning on saadnud isegi Ida-Saksamaale tagasi oma saadiku, kes vahepeal oli koju kutsutud. Lääne-Euroopas on hiinlased pühendanud eeskätt oma tähelepanu prantsusmaale, kuid kõrvuti sellega ei jäeta kahe silma vahele ka Inglismaad, Itaaliat ja teisi riike.

Kuid kõige suurema menu uute kontaktide otsimisel on saavutanud Peking nn. "kolmandas maailmas". Peking on hakanud suuremas skaalas majandusliiku abi andma Aafrika ja Assia riikidele, kusjuures eriliset tähelepanu pööratakse Indiale ja Pakistanile. Hiina peaministril Chou En-lail on kavas järgmisel aastal teostada pikem välsreis, mis viib teda Lõuna-Jeemenisse, Tanzaniasse ja Pakistani. Samuti ei unustata ära Ladina-Ameerikat, kus kommunistlikule Hiinale svanes uus tõõmpel.

Järg. lhk. 2.

Võittustank "Leopard" maastikul.

Lääne-Saksa armee uued soomusrelvad

Lääne-Saksa uute moodsate relvade peamiseks esindajaks on kahurjahitank (Kanonen-Jagdpanzer), mis on ainult 2,88 meetrit kõrge, kaalub 25,7 tonni ja saavutab tunnikiirusena 80 kilomeetrit. See on ilma torsita tank, millr pardal madal 90 mm-line kahur. Oma madaluse tõttu võib ta peaaegu kõikjal varjuda. Ka kasutab ta vähem kitust kui võittustank "Leopard", samuti tuleb ta laskemoon ja korrashoid tunduvalt odavam "Leopardi" omast.

Kahur-jahitank tabab kuni 1800 m ulatusens. Nii on ta igati sobiv kaitsetank. Iga kahur-jahitank maksab 600 000 marka. Neid tanke on Lääne-Saksa liiduarmeel praegu juba 1085.

Teise Lääne-Saksa moodsa soomusrelvana esineb võittustank "Leopard". (Kampfpanzer), mis 2,38 m kõrge, kaalub 39,5 tonni ja saavutab maksimaalse tunnikiirusena (vaatamata oma tugevale mootorile) 70 kilomeetrit. Relvana on "Leopardil" kasutada 105 mm-line kahur.

Oma ostarbelt on "Leopard" ofensiiv-relv, millest igaüks maksab 1,1 miljonit marka. Neid tanke on Lääne-Saksa Liiduarmeel praegu 1838. Neile lisanduvad veel 70 cm kõrgemad USA võittustankid tüübist "Patton", millede arv 1462. Nii on Lääne-Saksa liiduarmeel praegu 3300 võittustanki.

Kavas on kuni 1975. aastani Patton-tankide asendamine uute tankidega tüübist "Leopard II", mis valmivad Müncheni relvavabrikus Krauss-Maffei. Iga tank tüübist "Leopard II " maksab 1,8 miljonit marka.

Kästi on praegu ka kahur-jahitankide ümberehitamine rakettjahitankideks (Raketen-Jagdpanzer). Nende tankide kasutada on juhiltavad rakettid (nn. Lenkraketen. Praegu omavad 1086-st kahur-jahitankist juba 316 juhitavad raketid. Nende rakettidega tankide arv ulatub 1000-ni.

Järg. lhk. 2.

Tartu raekoda tänapäeval. Nähtav raekoja tagaküljel, kus suurusaeks üksikud puud.

Tartu raekoda läbi sõdade ja rahutuste

Tartu linnahtistukus pildis ülikooli peahoone kõrval teise silmapaistvama hoonena esineb Tartu raekoda. Praegune on juba kolmas samal kohal. Esimene ehitati juba linna varakult, arvatavasti XIII sajandil. See oli ilmselt kahekorruseline, kaitusel kõrguva torniga feliehitis, mis hävis XVII sajandi algul.

Umbes 80 aasta jooksul linnal raekoda puudus. Raelstungeiks kasutati sis teisi väljaaku äärse asuvaid maju. Uus raekoda püstitati vana vundamendile, mida leiandesti. Ehitamine kestis 10 aastat. Hoone valmis 1693. aastal, kuid seda hoonet saadi kasutada ainult kümmekond aastat, sest Põhjasõja keerises purustati ehitis peaaegu tühiksiit.

Kolmanda raekoja ehitamine algas 1782. aastal. Hoone valmis 1789. aastal. Projekti autoriks ja ehituse tegelikuks juhatajaks oli Saksamaalt sisserännanud ehitusmeister I. Walter. Tisler A. Paul valmistas puust kaunistused. Kullasepp N. Braunschweig kuldas torni tippu asetatud kuuli ning lipukese. Stukk-kaunistused tehti Walteri stukkikojas.

Tartu raekoda kavandati linna esindushoonena, mis pidi ühtlasi täitma mitut praktilist funktsiooni. Selle töita ka ta väliskujundus oli imposantne, sisetunnust aga sõjalikud ja kained. Hoone on kolmekorruseline, üle teiste majade kõrgu kõlgkatusega ehitis. Massivusst rõhutavad ka väljaku onnestunud proportsioonid.

Stillilt on Tartu raekoda varaklassitsistlik mõnede vähesie kõrvalekalduminsega, neode hulka kuulub ka torn, mis on haprama barokk-stiilis. Tornil lahutamatuks koostisosaks on kahel küljel asuvad kellad, milledest Toomepoolne paigaldati sinna ülikooli nõudel ülõpilaste huvides. Raekoja kõrgus maast torni tipuni on 40 meetrit.

Raekoja fassaadi liigendavad klassitsistnile omased pilastrid ja alumise korruse osas rustika. Kaunistuselementidena on kasutatud girlande. Siseruumidest säilib eriline tähelepanu kolmanda korruse suur pidulik raesaal, mille kaunistustes on nähtav barokk-mõju.

Olejõinud ruumid on igati lihtsad. Vahelduse pakuvad ainult võlvlaed. Teisel korrusel läbib hoonet vahekoridor, millest kahele poole jäävad väikesed ametiruumid. Nii esimese kui teise korruse võlvides esineb radiaalne võrkvõlv segusisteemi laelis.

Ruumide mõõtmete lihtsuse ja tagasihoitlikkuse tõttu ehitusumma-de nappus. Hiljem sai raekojas omale ruumid ka linnaspteek. Varem asus neis ruumides vaekoda.

Tartu raekoja ehitamisel kasutati eeskujuna Madalmaadel XVII sajandil levinud linnapuhesid. Tartus vähendati ainult mõõtmeid ja kohandati pidulikud vormid väikelinna oludele. Kuid sellele vastamata on Tartu raekoda Baltikumi piires üks omanärasemaid.

Järg. lhk. 2.

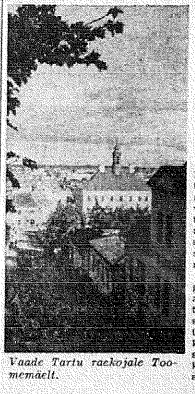

Vaade Tartu raekojale Toomemäelt.

Hajutatuim rahvus: juudid

NEW YORK (VES) — Iisrael riigi tugevuseks on kogu maailmas hajutatud juudid, kes vaimselt ja ka majandusliknlt juutide riiki toetavad. Huvitav on kogeda Ameerika Juudi Komitee andmetesi, et kogu maailmas on praegu 13,875,000 juuti.

Neist asub USA-s 5,9 milj., N.Venes 2,6 milj., Iisraelis 2,5 milj., Prantsusmaal 535.000, Argentiinas 500.000, Inglismaal 410.000, Kanadas 280.000, Brasiilias 150.000, Rumeenias 100.000, Saksamaal on praegu 30.000 juuti, Soomes 1450, Itaalias 30.000 Hollandis 30.000, Poolas 15.000, Hispaanias 7000, Rootsis 15.000, Shveitsis 20.000, Türgis 38.000, Jugoslaavias 7500, Kuubal 1700, Uruguays 54.000, Venetsuelas 12.000 jne. Assias paadest Jaapanis on vaid 600 juuti, Filipiinides 500, Iraagis 2000, Liibanonis, 2000, Süüriras 4000, Australias on juute 72.000 ja Uus- Meremaal 5000. Peamiselt arvuad juudid suurlinnades. USA juudid, näiteks, New Yorgis, Los Angeleses jm., Rootsi juutidest pooled Stockholmis, Inglismaa juutidest 280.000 Londonis, 13.400 Glasgow's jne. Kanada juutidest Torontos 88.000, 120.000 Montrealis, Japani 600-st juudist 400 Tokios, ülejäänud teistes suurlinnades. N. Venejuudid Moskvas (285.000), Leningradis (165.000), Kiievis (220.000) jm Segaabielusid - ja juutidel viimase ajal juba kuni 15 protsent. Arvatakse, et see arv tulevikus veelgi tõuseb.

EPL 26. novembril 1970

EEC VAATEKOHAST

Möödunud nädalal leidis aset Euroopa Ühisturu kuue liikmesriigi välisministrite kokkutulek nimametatud Davignon-kava kohaselt, mis taotleb EEC poliitilise ühendamist. See oli teatavasti 1969 detsembris, kui kuue riigi valitsusjuhtide tippkonverentsil Haagis otsustati teha välisministritele ülesandeks uurida võimalusi, kuidas oleks kõige parem asuda EEC poliitilise ühendamise teele. Vastavad uurimised juhtis Belgia välisministeeriumi poliitilise osakonna ülem Davignon, kelle nimelisele ristilt ka väljatöötatud ettepanek. Davignon-kava sai valmis tänavu juulis, mispeale ta varsti EEC liikmesriikide valitsuste poolt heaks kiideti. Kava lähtub tõenäoliselt kõigest kõrgemalt tasemelt, sest esimene välispoliitiline konverents mängib praktiliselt eduseanme, mis vastavad paljude lootustele, olgu eesmärgiks Euroopa koostöö laiendamine või poliitiline unioonilooming. Vastavalt sellele suureneb loomulikult problemaatika nelja etapoletulle, kes otsivad ühinemisvormalisi EEC-ga.

Etapoletuse dilemmat kriipsutab ilgselt alla Lääne-Euroopa Uniooni nõupidamine Pariisis, mis leidis aset möödunud nädalal ühinegu EEC konverentsiga Münchenis. Lääne-Euroopa Unioon kuuluvad teatavasti kuus EEC riiki ja Inglismaa, kusjuures organisatsioon ise kõigutab endast parlamentaarset kuondist. Tegemist on valitsuste poolt määratud poliitikutega liikmesriikide mitmesugustest erakondadest, kes kohtuvad kaks korda aastas. Nagu sajaseid kokkutulekuil Pariisis ilmnes, peab Lääne-Euroopa Unioon EEC raamides kehtima hakanud Davignon-kava liha tagasihoidlikuks Euroopa poliitilise ühendamise seisukohast. Vastavas resolutsioonis uteldakse, et unioon taotleb Euroopa poliitilist liitu ja ühes sellega Euroopa riigikaitsepoliitika ühtlustamist, nimelt NATO raamides.

Lääne-Euroopa Unioonil pole seejuures mõnigi utelda mõnda head sõna erapoletuse kohta. Vastupidi, erapoletus leiab laitmist mitmelt poolt ja mõned leivad kogunu, et erapoletud maad ei voi ühise ühinemis Euroopa Ühisriiga. Kui nad pole valmis leppima poliitilise unioonega ja sellest tuleneva jaeldusega ühise kaitsepoliitika kohta. Niivisi jääb mulje, et Euroopa ühendamise idee eluvõimsel on Lääne-Euroopa Unioon palju resolutsiooni kui EEC kavast nähtub. Kuid see on nähe, mida EEC esimene välispoliitiline konverents aitab korrigeerida selles mõttes, et tegemist on ainult ühe ja sama põhimõtte rakendamisega erineval viisil.

A.K.

Tartu raekoda...

Algus lk. 1

Mitmesuja aasta vältel pole ta jõesaegu üldse muutunud. Ülikooliinna omaisaade palgega harmoneerub raekoja hoone suurepäraselt. Nõidki kasutab raekoda Tartu linna lõõrahva sandikute" noukogu ja selle täitevkomitee oma peakonteriga.

Sõja aja! jäi raekoda ja selle otsene ümbrus oluliselt kahjustamata. Väljaku pohjaseval asuv XVII sajandi lõpust ja XIX sajandi algusest pärinev majadereida on valdavas osas läbasistliku arhitektuuriga, lisades väljakule esindusliikust ja piduliikust. Seal elasid enne meie omaritkust linna rikkamad kaupmehed ja sadlikud.

Hoonete ehitajaiks olid Tartu pariraad arhitektid ja ehitusmeistrid. Niiteks on stiilselt üks onnestunimaid maja nr. 16, kus XIX sajandil asus Tartu Suur Gild.

Niiid kasutatakse seda maja ametiühingute kultuurimajana. See eriti suursugune hoone paistab silma oma partikuse ja frontoonigia. Ka on see üks väheseid Tartu hoonei, millel säilih veel linnavapp. Maja nr. 2 vanaaegset ilmet toomitab lohepeakujuline dekoratiivne veerulifti.

Väljaku lõunakiljel asuvad nüüd muuhitsed, milledest ainult maja nr. 3 taastati pärast sõda endisel kujul. Raekoja väljak koos endise Suurturuga kannab nüüd Nõukogude väljaku nime. See oli ka varem ühine väljak, mille üldine kuju oli pikilik, joe poole kergelt kitsenev trapets, pikkuse ja laiuse suhtega 4: 1 vastu. Raekoda paiknes selle väljaku laiemas, Kivisild kitsamas otsas väljaku teljel. Nii kuulus ka raekoja üldpilti Kivisild, mille ühkisid venelased. Seda asendab nüüd jalakäijate Kaarsild. Lisaks Kivisillale hävisid sõja ajal peaaegu täielikult kõik Raekoja väljaku lõuna- ja ühkisilje hooned.

● **Endine Eesti valiskonsulaat ametnik Karl Pärl, kes töötab vastutavat kohal välispanganduse alal Marine Midland Grace Co. pangas New Yorgis, viibib panga ülesandel järjekordsel Lõuna-Ameerika reisil, seekord Brasiilias. Ta jõuab tagasi New Yorki nadalapäevade pärast.**

● **Pariisis sündis Ingrid Pallu-Torile ja tema abikaasa Jean Louisile esimese lapsena tüdar.**

KUI KODUPERENAISEL TEKIB TÖÖPROBLEEM

Expressini perekonnanurgas jutustati 52-aastasest koduperenaisest Irina Lindbist, kel on kaks poega 13 ja 17 a. vanuses ja kellel mehe surmaga tekkis pärast 22 aasta pikkust koduperenaise-seisust esmakordselt tööprobleem. Mida oskab üks koduperenaise? Expressen mängib, et Irina Lindh on gümnaasiumi lõpetanud 33 aasta eest pramatuse nõnedega, kõneleb eesti, rootsi, vene, inglise, saksa ja veidi ka prantsuse ning araabia keeli.

See aga ei tähenda veel kutseoskust. Irina Lindh leidis kuulutuse, et Telereket otsib telefoniste ja korraldab vastava kursuse paigaga õppeaja jooksul. Ta võetigi vastu ja tegi kursuse läbi. Ta oli mures oma esimesel töökohal pidevalt, kuna ta varem ei olnud töökohal olnud. Tööjuhataja leidis, et esimesele töökohale tulnud koduperenaine on "liiga närviline" ja ta oeldi üles. Kursusel olnud sinult kolm keskealist õpilast ja kaks nendest vabanesid... Kutseõhing ei saanud aidata, tõõametil ei olnud midagi pakkuda ja inimlik läheb ta juba järgmisele "ümberõppimiskursusele — kontoristina". See algab alles veebruaris ja lõõpmuses on, mis ta peab tegema vahepeal?

Lääne-Saksa armee

Algus lk. 1

de tahamisalutus on kuni 3 000 meetrit. Iga nende tankide poolt väljatulistatav rakett maksab 5000 marka.

Üldse kulutab Lääne-Saksamaa praegu relvastumiseks ja kaitseks 22 miljardit marka aastas. See on hädavajalik, sest Lääne-Saksa idapiiril seisab 14 000 ida võittlustank vastas praegu ainult 5500 lääne (NATO) võittlustank. Tankide väljaõppe alal peamise kohana esineb Lüneburgi nõmmemaa, kus asub ka (Münsteris) Kampfruppenschule III.

Tankide kõrval omab ka kahurjabitankide laskemoon uue konstruktsioonl. See on nn. õõnes-laeng laskemoon (Hohlladungsmunition), mis läbistab ka raskeima soomuse. Kuid ainult tankide vastu võidakse kasutada ka uusi mõne tüüpilist "Pandora" ja "Meduse".

Nende "loopimiseks" vaenlase tankide vastu võidakse kasutada mitmesuguseid rakette. Need konstrueerit "Stalini orelil" põhimõttel.

On loomulik, et kallis on ka tankiarmee väljaõpe. Asta kohta kasutab iga tank 110 lasku õppe-laskemoona, millest iga lask maksab 400 — 500 marka. Ka vajatakse tagavaraosi, kiitust jne. Üldse maksab tankide korrashoid Lääne-Saksa kaitseministeeriumile aastas 140 miljonit marka. Selle summa hulka ei kuulu küll küttu, taskemoon ja tagavaraosad.

Kõik need kulud on küllaldane põhjus, et poliitikud soovivad sõlmida ida ja lääne vahel vägivalla (see tähendab relvade ja armee) mittekasutamise lepingut.

— EIM.

Hingesugulased Stalin-Hitler

Algus lk. 1

net aga lugenud ei Hitler ega ka Ribbentrop, kuigi viimane seda pärast väitis. Konest õigel järeldused tegi küll ühe Briti Moskva saatkonnaraporti kirjutanud noorem ametnik, kuigi ka selle mõju läks tühja. Ei kohalik Briti saadik, kelle allkirja raport kandis, ega ka Viilisamet Londonis ei pöörnnud sellele mingit tähelepanu. Tagajärjeks oli Chamberlaini poolt 31. märtsil 1939 Poolale antud garantii, mis ses olukorras osutus katastrofaalseks. Uheli poolt andis see Stalini käitle trumbi, mõlega ta lõpuks Hitleri endaga kokku leppima sundis, kuna teiseli poolt sattusid läänerüügid ise järgnevail lähtiräägimisil Moskvas lontusetusse olukorda. Chamberlainil ei olnud Stalini käest nimelt mingit lubadust Poola ahistamiseks, kuna ta pidas seda endastmõistetavaks. Seda see aga kaugeltki polnud, võimaldades Stalinil läänerühkidelt liiduleingu eest seda hinda nõuda mida soovis.

Selles olukorras olid läänelitlased Moskva läbiräägimisil sunnitud järel andma kõigile Stalini nõuetele ja nõude hulgas soostuma Balti riikide, Soome ja Rumeenia iseseisvuse garanteerimisega vastu nende riikide tahtimist nii otsese kui ka kaudse kallaletungi puhul.

Mis on kaudne kallaletung, selle üle tahtis N. Liit ainuüksi otsustajaks olla ja nii ei õnnestunudki vastava definatsiooni suhtes lõplikku kokkulepet saavutada. Inglased ei tohtinud nimelt loobuda nõudest, et selle konstateerimise eelduseks peaks olema vähemalt ähvardus jõu tarvitamiseks. Ka ei läinud 12. augustil alanud sõjavõiesid läbiräägimised tegelikult üldse kaiku kunn juba 15. augustil tegi Stalin lõpliku otsuse Hitleri kasuks.

Nagu hiljem selgus, oli Stalin vahepeal uskumata püüsvusega jatkanud Hitleriga kontakti otsimist nii diplomaatiliste kanalite kaudu kui ka varjatud inviitidega avalikes kõnedes. Tulemusi need niiski ei andnud enne kui Stalin lõpuks mõttele tuli Liitvinov valiisministri kohal Molotoviga asendada. Nagu Allard usutavalt viidab, ei tähendanud see samm veel otsust Saksamaaga kokkuleppe sõlmimiseks, vaid oli ainuil üks neist taktilisest käikudest millele abil Stalin püüdis Hitleriga kõnelema pääseda.

Läbiräägimiste algus kujunes sliski raskeks, kuna mõlemad mehed kartsid ahtedamid. Nii kahtlustas Stalin, et Hitleri sihiks on ainult läänelittlasega kõimasolevate läbiräägimiste nurjaajamine samal aja, kui viimase kartuseks oli, et Stalin tahab temaga rääkimist kasutada ühens läänelittlasega tulemusele jõudmiseks.

Alles juuni keskel 1939 saadi mõtevahetus konkreetselt käima Bulgaaria Berliini saadiku vahendusel, kes sakslaste Stalini tingimused edasi andis. Tingimusi oli kaks: 1. mittekallaletungi leping ja 2. Hitleri deklaratsioon, et Saksamaal ei ole poliitilisi huve Soomes, Balti riikides ja Bessarabias ja et ta ei ole nende alade N. Liidu huvisfäärl arvamise vastu.

Seejärel hakkas Hitleril kiire. Olles otsustanud Poolat hiljemalt 1. septembril rünnata, tahtis ta enne seda Stalinilt lepingu kätte saada. Nii andis Hitler oma nõusoleku Soome ja Balti riikide suhtes enne kui talle üldse selgeks sai mida see mõõndus tegelikult tähendas. Kuigi Stalin ahal pöördis võivõitada, hakkas temaigi kiire kui knulis, et rünnak Poolale vahetult ees seisab. Peale Saksa kiiret võitu, millesse Stalin kindlalt uskus, oleks kokkuleppe hinnalt ja pehi all ära kukkunud. Ja nii ei sisaldanudki Molotov-Ribbentropi salajane lisa peale eelmainitud tingimuste muud, kui et Saksa hubas Jaapanis oma mõjuvõimu kasutada parematele valeksdrdude tekimiseks N. Liiduga.

Need on lühidalt esitatuna mõned väljavalitud küsimused Sven Allardi käsitluse 200-lt esimeselt leheküljelt. Ülejäänud 88 lk seletavad küsimust mikspärast Hitler lõpuks ikkagi sunnitud oli N. Liiduga sõda alustama. See küsitlus ei ole mitte vähem huitsteritum ega vähem huvitavam eelnenust sest vaheülelevad laused ses raamatus samahästi kui puudusad.

Uo.

Jänkid jätavad suitsu maha

NEW YORK (VES) — Suitsetamisest loobumine nõib USA-s tõenpoolest tegeval edusamme. Selle-kohase asutuse andmeil on suitsetamisest loobunud alates 1966. aastast, mil algas suur kampaania suitsetamise vastu, ümmarguselt 10 milj. suitsetajat.

Viimase aasta kestel on suitsetajaid vähenenud 49,4 miljonit 44,9 miljonile — vaatamata sellele, et rahvaarv on 7 milj. ümber kasvanud.

Hiina

Algus lk. 1

pold maoistidle võimule tulekuga Tshiilis. Tshiili uue marksistiku presidendi Salvador Allende ametisse ametisseimisele saadeti Pekingist suurem delegatsioon. mis annab selge tõendi, kust poolt tuuled puhuvad.

Mis puutub Rahvaste Organisatsioonl, siis laseb Hiina seal oma sõpradel teha energiliisi eelitöid Pekingi esinduse vastuvõtmiseks maailmaorganisatsioonl. Käesoleval aastal ei ole veel ette näha nende plaanide realisseerimist, kuid vastupanu Hiinale Liidunud Rahvaste Organisatsioonis väheneb pidevalt ja aasta või kahe pärast avataske hiinlastele kõigi eelduste kohaselt maailmaorganisatsioonl uksed. Selleza kaasub paratamatult võitlus Jugoslelekunõukogu koha pärast Pekingi ja Taiwani vahel, mis praeguste väljavaadete kohaselt lõpeb Pekingi võidugs.

Puna-Hiina ei ole Ühendriikidele ja N. Liidu kõrval maailma poliitilisel areenil veel võrdne suurvõim, kuid ta läheneb sammsammult ja järjekindlalt sellele positsioonile.

Kui läänemaailma juhtivad poliitikud vaatavad Hiina kommunistilikule rezhiimile kui realiteedile, millega tuleb leppida ja arvestada, siis on läänemaailmas elavad kõimnel tuhanded hiinlased hoopis teisel arvamisel. Selle kinnituseks avaldasid nad alles hiljuti Ühendriikide ajalehes "New York Times" maleulise kuulutuse, milles nad hoitasid läänemaailma Hiina kommunistiku rezhiimi eest, kinnitades, et hiina rahvas ei ole seda rezhiimi valinud ja aktsepteerinud ning et kontaktide ja koostöö otsimine kommunistiku Hiinaga võib lõppeda kurbade tagajärgedega.

Kui läänemaailma juhtivatel poliitikud vaatavad Hiina kommunistilikule rezhiimile kui realiteedile, millega tuleb leppida ja arvestada, siis on läänemaailmas elavad kõimnel tuhanded hiinlased hoopis teisel arvamisel. Selle kinnituseks avaldasid nad alles hiljuti Ühendriikide ajalehes "New York Times" maleulise kuulutuse, milles nad hoitasid läänemaailma Hiina kommunistiku rezhiimi eest, kinnitades, et hiina rahvas ei ole seda rezhiimi valinud ja aktsepteerinud ning et kontaktide ja koostöö otsimine kommunistiku Hiinaga võib lõppeda kurbade tagajärgedega.

Kohaline elu

ESKILSTUNA

Häälte lugemine

Esinduse valimistel ära antud häälte lugemine on avalik ja toimub laupäeval, 28. novembril kl. 11 Eskilstuna Eesti Seltsi ruumides, Karlsborgsgatan 2.

Valimistoimkond

CLE RIIGI

Eesti Ühiöpilaskond Rootsis

korraldab kõigile eesti noortele ühise uue-aasta vastuvõtu Tranåsi lõgidal hotell Furulidis ajavahemikul 21. dets. kuni 3. jaan. 1971. Hind 132.-, mõtle sisse on arvestatud sõok ja elamine 2—3-inimese tubades. Hotell on täielikult meie päralt. Seal on võimalik suusada, uisutada, kelapiituda ja ehtsas soome-saunas käia — loomulikult ka seltskondlik koosviibimine laulu ja tantsuga.

Osavõtust teatada hiljemalt 20. novembriks, sisemaksetes Estniska Studentförbundet i Sverige peatoose nr. 20 25 [illegible] — 7 kr. 50.- Kui on küsimusi, võtta kohe kontakt Mart Nõmmega, Ekvägen 12, 372 000 Oskarshamn, tel. 0491/116 99. Kohtade arv on piiratud, ainult mõned kohad on veel vabad.

ECR JUHATUS

VÄSTERÅS

Sügispidu Västerås

Västerås Eesti Ühing korraldab laupäeval, 28. nov. kellil 19 Hotel Arose ruumides, Källgatan 13, II sügispeo.

Kavas: laul Aksel Timoleenilt, klaveril Mart Kiiver, ballettantsud Kristi Oskar ja Lisbeth Dahlbäck ... Tantsuks mängib Arnold Kahu orkester. Kõik sõdamest teretulnud.

UPPSALA

E.V. Tartu Ülikooli aastapäev

Eesti Üliõpilaskonna ja teiste organisatsioonide korraldusel teimub laupäeval, 5. dets. kellil 15 Eesti Kodus, Gejersgatan 12 E.V. Tartu Ülikooli aastapäeva tähistamise aktus. Aktusekõne fil. kand. Aarand Roosiõemal "Türgi eestlaste kooliõpilased". Muusikaliste vahepalade eest hooliteb med. stud. Katrin Hint. Ettekanne on ülimalt huvitav kõigile eestlastele. Soovijaile serveeritakse kohetli.

Aktuse järele umbes kell 16 toimub Eesti Kodus ühe meie silmapaistvama kunstnuku Karin Lutsu kraafikanäitus. Näitusele eelnb ettekanne Karin Lutsult teemal "Minu töö ja graafikast". Näitus on sel päeval avatud kella 20-ni.

Pühapäeval, 6. dets. jätkub näitus, kuid sellele eelneb ettekanne Aarne Vuismaalt "Oberammergau kunnatusmängudest". Ruumid on avatud näitusega tutvumiseks alates kella 15-st.

STOCKHOLM

Johannes Aavik 90 aastane

8. dets. pühitseb oma 90. sünnipäeva Stockholmis elunev dots. Johannes Aavik. Aaviku suure tähtpäeva puhul on ta sõbrad ja austajad algatanud kavatsuse anda Aavikule ühiskingitus. Kõik kaasmaalased,kes soovivad ühiskingitusest osa võtta, palutakse oma annetus maksta Eesti Kultuuri Koondise postvõiirosse 573 88 — 6 hiljemalt 1. dets. märkides talongile — "Johannes Aaviku ühiskingitus".

Pühapäeval 6. dets. kl. 17 toimub juubilari auks koosviibimine "Margarete" kooli pidusaalis, millest osavõtjaid palutakse end registreerida hiljemalt 3. detsembriks Eesti Kultuuri Koondise büroos. (Teleton — 11 31 16, esmasp.— reedeni kl. 11-17). Osavõtumaks on 12,50 inikult.

EESTI KULTUURI KOONDIS

UPPSALA

Mälestusõhtu Ühendajast

Laupäeval, 28. novembril kell 14.00 toimub Uppsala Eesti Kodu ruumes Narva lipkonna pool korraldusel värvipildi reportaazh Ühendaja suurlaagrist. Saksamaal ja ringreisust Austriasse. Samas informeerib noortejuht Richard Norvell tennust Kanadasse suvel 1972.

Lipkonna juhatus loodab Uppsala eestlaskonna rohket osavõttu.

†

Head unustamata

Madis Üürike'st

mälestavad

ASTA ja JAAK

†

Meie armas sõber

Jaak Kukk

Mälestavad

VOLDEMAR PUHM

hõtrega

VOLDEMAR SÕMP

perekonnaga

Puhka rahus!

†

Oma armast vilistlast

Dr. med.

Ants Naber'it

† 16.10. 1970

laeval teel Casablancasse ning kõiki teisi surma läbi lahkunud kaasvendi mälestab konvendi 50. aastapäeval

KORP. REVELIA

†

Armast onu

Rein Kimber'it

leinavad

ERICH KIMBER

perekonnaga

LUDMILLA NEUMANN

perekonnaga

†

Armast sõpra

Rein Kimber'it

leinavad sügavas kurbuses

MERIKE ja REIN SILD

ELLA ja KALJU SILD

LIISA ja JULIUS

TEESALU

LEDA ja JOHANNES

PRUKS

†

Armast

Rein Kimber'it

mälestavad kurbuses

HENDRIK ANTON

abikaasaga

ULO ANTON

abikaasaga

MARTIN EELLEND

abikaasaga

MART EELLEND

abikaasaga

LIIDIA LAAS

poegadega

HENDRIK TOMSON

abikaasaga

†

Varalahkunud sõpra ja koolivenda Pärnust

Madis Üürike'st

mälestavad

EDDA. ELMAR

FELIX. FRIEDRICH

perekondadega

†

Ootamatult lahkus meie lugupeetud ja unustamatu

Madis Üürike

Mälestavad sügavas leinas

kaaslaan'ased:

ANNUS ESTRA

abikaasaga

THERESE JOFFERT-SANDER

'.O KIVISTO

VASSILI KOLLA

HARMA MEISNER

PEREKOND MIHKLA

HAIVY NIIT

HELENE NÕMM

ARTUR PUURI

EVALD TAMMERT

ALICE VIKSTEN

†

Puhka rahus

Madis Üürike

FELIX AASMA perekonnaga

KARL AUN perekonnaga

ERIK HAAMER perekonnaga

ANTS HIIELO perekonnaga

ELMAR JAKOBSON perekonnaga

JULIUS JAKOBSON perekonnaga

HANS KAURI perekonnaga

KARL KOOK perekonnaga

ALEKSANDER KOSKEL perekonnaga

ELMAR KRIISA perekonnaga

LEMBIT KRIISA perekonnaga

JÜRI KULDKEPP perekonnaga

MARTIN KULDKEPP perekonnaga

VALLI KUMPAS

ENDEL KOKS

ENDEL KÕPP

JUHAN MARAND perekonnaga

EDGAR MUTTIKAS perekonnaga

VELLO MAND perekonnaga

JUHAN PALU perekonnaga

IVAR PALJAK perekonnaga

TAMMI PARTS perekonnaga

ARNOLD PEETS

VELLO PEKOMAE

ENNO PENNO perekonnaga

ROME PETERHOFF perekonnaga

KALJU PIIGERT abikaasaga

JÜRI POSKA perekonnaga

ERVIN PÕTSEP perekonnaga

MIKK PÕLDE perekonnaga

PRITS RASKA

ARTHUR ROHUSTE perekonnaga

ALEKSANDER SAGIM perekonnaga

OTTOMAR SUSI abikaasaga

VÕLDI. AR SÕJAMÄGI abikaasaga

JÜRI TAMM perekonnaga

REIN TARMET perekonnaga

ARTUR TASKA perekonnaga

JUHAN UNGERSON

ERIK USEN perekonnaga

OSKAR VALDRE perekonnaga

KONRAD VEEM perekonnaga

JUHAN VIILIP

†

Meie armas ema

Jaak Kukk'i

hõtrega mälestavad

VOLDEMAR PUHM

perekonnaga

Puhka rahus!

†

Eesti Maja Klubi õõnnoom

Jaak Kukk

Mälestavad

IRINA AUG

HERBERT JÕR

JUHAN KOKLA

JOHANNES KORESAAR

MAIMU LEESI

HELENE ja MICHAIL LEPPER

ELMAR PETTAI

ELO RAHN

LENSI RÕMMER

ELE SÕMERMÄÄ

KONRAD VEEM

†

Head sõpra

Madis Üürike'st

mälestavad leinas

Perekonnad

ESTER ja JALAKAS

ESTONIA VABADUS POSTGIRO 25 80 50

ESTNISKA FRIHETSKAPITALET

Box 476, 101 26 Stockholm

Ilusaim, huvitavaim ja kestvaim kink

perekonna sündmuste puhul, sõprade austamisel teatud tähtpäevadel on Juhan Aavik'u kultuurajalooline suurteos

Eesti Muusika Ajalugu

mis et tõhiks punduda ühekst eesti kodus.

Saadaval: Eesti Kultuuri Koondises, Regeringsgatan 24, 111 53 Stockholm, Välis-Eesti talituses, Lilla Nygatan 9, 111 28 Stockholm, Uhing "Eesti Muusika Ajalugu" (Föreningen "Estnisk Musikhistoria"), Ljungvägen 8 A, 191 41 Sollentuna. Pgiro nr. 71 58 24.

Suurteose müügihind kr. 125.—